

EGRI *FEHÉR/FEKETE*

a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának hírei

Nagy jubileumok, szomorú emlékek *Emlékezés az 50 éve történt államosításra*

Napjainkban nemzetünk büszkén emlékezik az 1848-as forradalom és szabadságharc dicső és megszenvedett napjaira. No és medítálgatunk azon, hogy az elmúlt 150 év alatt hányszor lettünk hűtlenek a 48-as eszmékhez, hányszor fojtották belénk a különböző diktatúrák a tiszta eszmék, a demokrácia és a magyar nemzeti lét melletti hűségnyilvánítást.

1948-ban a Ciszterci Rend Szent Bernát gimnáziuma (és általános iskolája) lelkesen vett részt a városi centenáriumi ünnepeken, lampionos felvonulásokon, sportünnepélyen, koszorúzásokon, a diákönkormányzat színelőadásokat rendezett, az önképzőkör ünnepi műsort adott.

Az ünnepi hangulatot sötéten árnyékolta be a következő napok döbbenete: *1948-ban elhatározott a felekezeti oktatási intézmények, évszázados Alma Materek államosítása*, átszervezése, valójában felszámolása. Hiába volt minden tiltakozás, tüntetés, a nép akaratát semmibe véve, a kommunista kormányzati befolyás érvényesítette romboló szándékát. Így lett fekete nap egy igazi ISKOLA történetében a nagy, főszékesegyházi Te Deum és évszáró 1948. június 15-én.

Mert június 14–15-én a 6500/1948 Korm. sz. rendelet értelmében a gimnázium és általános iskola leltározása megtörtént és Eger m. város polgármesterének 9605/1948 sz. határozata alapján a városi közigazgatási bizottság, Vörös Lajos tanácsos vezetésével zár alá vette az államosítási törvény (1948:XXXIII. tc.) szerint – a Ciszterci Rend egri Szent Bernát Gimnáziumát 1948. június 22-én következett a számba vételező eljárás, amelyet dr. Habis György mb. igazgatóval (az újonnan szervezett állami gimnázium élére ideiglenesen megbízott vezető) és Ócsvár Géza tanárral végezték el. 1948. június 30-án a 4282-1/47-48 sz. főigazgatói

rendelet szerint átvették dr. Hegyi Kapisztrán perjeltől a gimnázium épületét, berendezését és felszerelését. 1948. július 28-án a IV. sz. miniszteri bizottság, dr. Takács Gyuláné, az V. Főosztály kiküldöttje vezetésével, megosztotta az államosított intézet és a Ciszterci Rend vagyonát. Ám még ez sem volt elég!

A VKM 163339/1949. V. ü. o. sz. rendeletével dr. Horváth Miklóst, Heves megye tanfelügyelőjét megbízta a Ciszterci Rend birtokában maradt, iskolai célokat szolgáló északi épületszárny, a volt Ciszterci Diákothon megmaradt ingóságainak, az épületben elhelyezett és a tanárok továbbképzését szolgáló könyvtár és egyéb felszerelések államosításával, valamint az épület újabb megosztásával. Most már az új megbízott igazgató (Habis tanár úr nem volt megbízható!), Csanád Vilmos vette át a további államosított vagyont 1949. március 18-án. Valójában megtörtént a teljes kismemmizés és ellehetetlenülés.

Nekünk, egykori diákoknak, akik előtt akkor ezek a vázlatosan sorolt események lezajlottak, ma is emlékezetesek a szünidőre időzített, de el nem titkolható napok, amikor tanáraink és szüleink komor arccal próbáltak megnyugtatni bennünket szeretett iskolánk és közösségünk, még előttünk is bizonytalan jövőjéről.

Ünnepeljük tehát ez évben is, egykori és új ciszterci diákok, a szabadságharc 150 éves évfordulóját, de *emlékeznünk kell az 50 évvel ezelőtti, barbár iskolafelszámoló intézkedésekre* és reménnyel, hittel bizakodva kell gondolnunk az újrakezdő, a megújuló egri ciszterci gimnáziumra.

(Dr. Renn Oszkár)

Az 1948/49-ben az egri konvent tagjai voltak

a Ciszterci Rend Zirci Kongregációjának NÉVTÁRA alapján

Dr. Hegyi Kapisztrán perjel, provizor

Richter Mátyás alperjel, gyóntató

Rácssy Paulin gyóntató

Dr. Révész Amadé károlyvárosi kisegítő-lelkész

Varga Bennó gyóntató

Károly Asztrik lajosvárosi kisegítő-lelkész

Baghy Osvát hitszónok

Dr. Mészáros Ervin hitszónok, gyóntató, óa. hitoktató

Kádár Antal andornaktályai kisegítő lelkész

Dr. Kalász Elek hitoktató

Vajk Atanáz maklári kisegítő-lelkész, hitoktató

Dr. Debreceni Sixtus plébános, templom- és házgondnok

Hervay Levente hitoktató

Maróti Jenő andornaktályai ideigl. plébánosh.

Dr. Hölvényi Olaf kisegítő lelkész a Jézus Szíve plébánián

Gárdonyi tanárai a ciszterci iskoláról

Hogyan vélekednek az iskola nevelői az új helyzetről?

Egy éve már, hogy az 1992 óta folyó megbeszélések és tárgyalások után Eger város közgyűlése elfogadta a Ciszterci Renddel kötendő megállapodást az iskolánk visszaadásáról. Az 1997/98. tanévet a diákok már a *Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban* kezdhették. Egy év rövid idő a már 309. évében levő iskola életében. A diákok gyorsabban tudomásul veszik az új helyzetet, nem nagyon töprengenek el rajta. De a tanárok hogyan élik meg ezt a változást? – Megkértük *Lévai Zsolt* igazgató urat, hogy a tanári kar néhány tagjától kérjen számunkra feleletet e kérdéseinkre. Az iskola három pedagógusától kaptunk választ.

Dr. Pisákné Balogh Éva ig.h. – Az egri Gárdonyi Géza Gimnázium és Szakközépiskolában évtizedek óta magas színvonalú, gyermekközpontú nevelés folyt. A fenntartó változás nem okozott törést az iskola életében, hiszen ezt a munkát tovább lehetett folytatni. Számomra, mint az iskolában tanító pedagógus számára megtiszteltetés egyházi fenntartású intézményben dolgozni, hiszen a fenntar-

tó által elvárt egyetemes keresztény értékek az oktatásban és a nevelésben is következetesebben és határozottabban képviselhetők. A mai eldurvult világunkban igen fontosnak tartom, hogy legyenek olyan iskolák, amelyek a keresztény szellemben szeretetre, emberségre és istenhitre nevelnek.

Juhász Irma tanár: – Harminchárom éve vagyok a Gárdonyi Géza Gimnázium és Szakközépiskola tantestületének tagja. Fiatal tanárként nagy megtiszteltetésnek éreztem, hogy egy országosan jegyzett iskolába kerültem, ahonnan a tanárok munkájának eredményeként sok tantárgyi versenyen minden tantárgyból az elsők között szerepeltek növendékeink. A felsőfokú oktatási intézményekben is kiemelkedő volt a felvételi arányuk.

A Gárdonyi Géza Gimnázium és Szakközépiskola akarva-akaratlanul is méltó utódja volt az államosítás előtti nagy múltú, rangos ciszterci gimnáziumnak. Így

amikor 1989 után felmerült az iskola visszatérése a Rendhez, tulajdonképpen a folytonosság jutott érvényesülésre. Zökkenőmentes volt az átvétel, hiszen lehetőség nyílt arra, hogy a tantestület tagjai szabadon döntsenek arról, hogy maradnak-e vagy más iskolát választanak. Szellemében iskolánk igazodik az ökumenikus egyházi törekvésekhez, mely vonatkozik a tanárookra és a diákokra egyaránt. A rendi vezetés bölcs belátása következtében a folytonosságot biztosítja a Gárdonyi Géza név megtartása is.

Ivánfalvi Gábor tanár: – Apám református volt, anyám katolikus, így mindkét szertartás elemeit alaposan megismerhettem. Keddi és csütörtöki napokon hét éven át jártam hittanra, ami a 60-as években bizonyos fokú megbélyegzettséget is jelentett, hisz bátyám gimnáziumi jelentkezési lapjára lábjegyzetként került, hogy „anya mélyen vallásos”, engem pedig tízéves koromban 2-3 lebeszélési próbálkozás után negyedszerre írtak be hittanra járási kötelemként. Szóval mondhatom, hogy pont a Gárdonyiban dolgoztam akkor, amikor szóba jöhetett egy egri egyházi középiskola indítása.

Az ezzel kapcsolatos latolgatásokat ki lehetett volna kerülni, ha valaki akkor világosan megfogalmazza, hogy mivel az egyházmegye egyik legnagyobb városa Eger, így törvényszerű, hogy ha a tervbe vett városok közül mind-egyikben nem is, de itt bizonyosan újra indul az egyházi középiskolai oktatás. Végül is az ötéves, folyamatos átadás tökéletes módszernek bizonyult még akkor is, ha közben ott kísértett Dabas-Sári szelleme, és az előbbi gondolat kimondatlan maradt.

Az átadás évében egy pillanatra átvillant rajtam, hogy reformátusként katolikus iskolában dolgozom és hogy mások számára ez vajon mit jelenthet?

Az iskolánkban 35 református gyerek is tanul, akiknek a hittanoktatása összehangoló munkát igényel.

A vallás számos eleme között – egyetemessége mellett – kétségtelenül jelen van annak közösség-összetartó, közösség- és nemzetmegtartó szerepe. Ez is Isten akarata, és egy pedagógusnak Isten ezen akaratát is szolgálni kell. Egy tanárnak, egy embernek szükre szabott idő áll rendelkezésére, hogy tegyen, higgyen és hihessen, és talán ezért néha türelmetlen is, de terve túlmutat önmaga életén, részeként egy nagyobb, nyugodtabb tervnek. Erre kapott most a mi iskolánk lehetőséget, vele az egyén is. Nem hiszem, hogy az itteni pedagógusok közül valaki is azt akarná, hogy ez az iskola legyen a legjobb, a legkülönb, csak azt akarjuk, hogy más legyen, és hogy ez a „más” még eredményez valami többletet. Ebben hiszek.

Felhívás!

Sok diáktársunk nem fizetett még 1998-ban tagdíjat. Kérjük azokat, akik csak feledékenységéből nem tették, fizessék be a Diákszövetségünknek szánt összeget. A jövőben is szeretnénk támogatni a Rendet, az újra visszakapott iskolánkat, valamint mindenkinek eljuttatni újságunkat.

Iskolánk múltjából

Hogyan kerültek a ciszterciek Egerbe?

A franciaországi Cîteaux-ban, azaz Cisterciumban született és az idén 900 éves ciszterci élet már 1142-ben átplántálódott magyar földre Cikádorba a mai Bátaszék helyén. A későbbi századok számára legjelentősebb Zirci Apátságot 1182-ben alapították. Rendünk „monasztikus rend”, tagjai eredetileg csak monostorokban és azok közvetlen környékén fejtették ki Istent dicsőítő és embert nemesítő, azaz kultuszt és kultúrát teremtő tevékenységüket. Az Isten népének lelkipásztori szolgálatát az egyes egyházmegyék „világi” papsága látta el a püspökök irányításával. Így volt ez Egerben, illetve az egri egyházmegye területén is az egész középkorban és újkor legelején is.

1596-ban Eger török fennhatóság alá került. Csak majdnem száz év múlva, a török hódoltság megszűnésével Széchenyi György esztergomi érsek az egri egyházmegye iránti hálából (ti. az egyházmegye területén, Gyöngyösön nevelkedett) 1689-ben Egerben jezsuita kollégiumot és gimnáziumot alapít, felajánlva ennek fenntartására – és ezt most szeretnénk hangsúlyozni – a szepességi šavnikai ciszterci apátságnak általa kiváltott javadalmait. Így kerültek a ciszterciek először kapcsolatba Egerrel, pontosabban az egri gimnáziummal. A személyi kapcsolatok konkrét megvalósulására csak majdnem egy évszázaddal később kerülhetett sor, a Jezsuita Rend 1773-as feloszlatása után, amikor a nagynevű (liceum-építő és egyetemet tervező) Eszterházy Károly rövid és sikertelen helybeli megoldási kísérletei után a Helytartó Tanács hozzájárulásával 1776. november 8-án a morvaországi wellehrádi fogadalmas *Beitler Metód* pásztoi ciszterci házfőnök veszi át az egri kollégiumot és gimnáziumot. A Helytartó Tanácstól a hivatalos átadásra kirendelt Vörös Antal, budai tankerületi főigazgató a helyi viszonyokat jellemezve azt írja: „Az iskola belsejét igen nyomorúságos, düledező állapotban találtam. Emiatt általános itt a panasz. Még itt tartózkodásom alatt is éjjel-nappal dolgoztak a helyreállításon”. (Békefi Remig: A Pásztoi Apátság levéltára CXLIII. sz.) Ilyen körülmények között vette át az egri kollégiumot és gimnáziumot az akkori pásztoi ciszterciek nevében a már említett *Beitler Metód* házfőnök.

De közelebbről ki is ez a ciszterci szerzetes?

Beitler Metód 1736. március 10-én született Csehországban. Tehetséges és alkotni vágyó szerzetesként kerül Wellehrádból Pásztorra, a jelek szerint 1764-ben. Ideérkezése után azonnal elkezdte az intenzív magyar nyelvtanulást. Zuri Fülöp wellehrádi apát, aki egyben a pilisi és a pásztoi apátságoknak is apátja, 1776-ban nevezi ki a pásztoi rendház előljárójává. Ekkor nyílik előtte a

nagy lehetőség: a Jezsuita Rend eltörlésével az egri kollégium és gimnázium ellátásának vállalása.

Jó 12 évnyi magyarországi tartózkodás után *Metód* atya úgy érzi, hogy már eléggé jól ismeri az itteni viszonyokat, az itt felmerülő szükségleteket és lehetőségeket. Ezért nagyon magabiztosan és szuverén módon tárgyal a magyar hatóságokkal. A wellehrádi apát ezért többször is kifejezi nemtetszését, sőt kifejezett rosszallását. Le akarja váltani a pásztoi (és most már egyben egri) házfőnöki tisztségről. Ezzel szemben a Helytartó Tanács és egyéb magyar hatóságok *Beitler* mellé állnak, *Eszterházy Károly* egri püspök is ismételtlen megtagadja *Zuri Fülöp* apát bizonyos kéréseit, és nem akar személyes állást foglalni a wellehrádi apát és a Helytartó Tanács közt *Beitler Metód* személye és működése körül folyó egyre élesebb hangú vitában. *Zuri Fülöp* kérésére, hogy tudniillik „Hogyan éltek a ciszterciek Egerbe *Beitler Metód* előljárósága idején”, *Eszterházy* püspök csupán *Walter Pálnak*, az egykori egri jezsuita rektornak a jelentését küldi válaszul, amely jelentés nem éppen kedvező a „túlbugzó” *Beitlerre*. *Zuri Fülöp* *Metód* atyát leváltja és hazahívja Wellehrádba novíciusmesternek. A sértett *Mária Terézia*-hoz fordul orvoslásért, aki *Beitlert* Prágába rendeli katonai kórház-lelkésznek.

Beitler Metód további életútjáról nagyon keveset tudunk. Legfeljebb annyit, hogy a wellehrádi apátság eltörléséig, 1784. szeptember 27-ig *Leopoldstad*tban volt tábori lelkész, később a nagyszombati káptalan vendégszeretét élvezte. Utolsó híradás, amit vele kapcsolatban – legalább is mi – tudhatunk, egy 1802. május 21-én kelt levele, amelyben (*Marschalkó Konstantin* szerint) „mint öreg ember, nem akar terhére lenni a Rendnek”. – A wellehrádi apátnak igaza lehetett abban, hogy *Beitler Metód* nem volt kiváló gazdasági szakember. Az is lehet, hogy sokaknak szemet szúrt a Helytartó Tanáccsal sőt *Mária Terézia* környezetével is kiépített jó kapcsolata. (Ne feledjük, hogy *Metód* atya Egerbe érkezésekor még csak 50 év telt el azóta, hogy a köztisztviselőben álló *Rákóczi-barát Telekessy* püspököt *Rákóczi* bukása után megfosztották püspöki méltóságától és *Szarvaskő* várába internálták!) Két dolgot azonban mindenképpen megállapíthatunk. Egyik az, hogy ez a német ősoktól származó és csehországi születésű morva-wellehrádi ciszterci szerzetes nagyon szerette a magyar nyelvet és a magyar népet; ezt soha senki kétségbe nem vonta. A másik az, hogy ez az ember minden testi-lelki erejét latba vetette azért, hogy – az erdélyi bibliai magyar költő szavaival élve – hirdesse: „Ne hagyjátok a templomot s az iskolát!”

(*Kerekes Károly*)

Rédey tanár úr 85 éves

Szeretettel köszöntjük Rédey Rezső tanár urat 85. születésnapján. Az 1942 után végzett jó pár évfolyam számára egyedül Ő képviseli már tanárainkat. Tanítványai közül ma is sokan keresik fel. Mindnyájunkat megkap imponáló szellemi frissessége, szerető ragaszkodása ciszterci diákjaihoz. Isten sokáig éltesse! Kérjük a Mindenható áldását további életére.

Rédey Rezső 1913. május 18-án született Pozsonyban. Itt töltötte gyermek- és ifjúkorát. Érettségi után a prágai Károly Egyetemre iratkozott be, ahol kiváló eredménnyel középiskolai tanári oklevelet szerzett földrajzból és testnevelésből. A prágai évek – saját bevallása szerint – sok kedves és izgalmas emléket halmoztak fel benne, amelyekről mind a tanári szobában mind pedig társaságban mindig áradozva mesélt. Az utóbbiban a „Sancta Lucia”-t is elmondta munkásságát a szentesi gimnáziumban kezdte meg 1939-ben. 1941 őszén a Vallás- és Közoktatástügyi Miniszter helyettes tanárrá, majd 182.879/1941.IX.2. sz. a. 1942. ja. 1. hatállyal a ciszterci Rend egri Szent Bernát Gimnáziumába testnevelési rendes tanárrá nevezte ki.

Nevelési elveit, amelyeknek kellő érvényesülése megszabhatja a testnevelés helyét és szerepét a gimnáziumban, a szeptemberi tanérvnyitói értekezleten ismertette.

„A testi nevelés jelentősége – olvassuk az értekezlet jegyzőkönyvében – alapvető a teljes értékű ember kialakulásában, de nem tekinthető öncélú tevékenységnek a nevelésben. A cél csak a teljes ember, a szellemi és testi képességeinek nyugodt harmóniájához eljutott ember lehet. Ez a teljes értékű ember tudja csak eredményesen szolgálni a keresztény-nemzeti világnézet alapvető igényeit: a kegyelmi életet, a nemzeti közösség szolgálatát, a nemzeti öntudatot, a hönvéd-eszményt, a szellemi és erkölcsi vezetésre termett ember életformáját. Ezek az igények tiszteletreméltó helyet és szerepet biztosítanak a testgyakorlásnak és sportnak a nevelésben, de rávilágítanak arra is, hogy a testből kiindulva az erkölcsi erőhöz, a jellem szilárdságához kell elvezetnie, s tulajdonképpen a testgyakorlás egyik eszköz a magasabb célok elérésére. Így nyilvánvalóvá kell lennie, hogy 1./ a helyes testnevelés elsősorban a közösség szolgálatára való ránevelés. Ugyanis a közösségi élet, a családi, társadalmi, nemzeti élet alapjait rakja le a gyermeki lélekben. A testnevelés ezenkívül 2./ a velünk született mozgás-, játzó- és küzdő- ösztönöknek és készségeknek a megfelelő fejlesztésével, erősítésével és helyes alkalmazásával a testi erőfeszítés, a harcok erőfeszítés megkedveléséhez és a győzelemhez szükséges fölényérzet megszerzéséhez vezet, s így nemcsak a szabadidő egészséges felhasználására tanít meg, hanem megerősíti a későbbi katonában szükséges harcra-készséget is. Végül 3./ felelősségteljes és önálló cselekvések által a testgyakorlás és a sportok sok ága elősegíti a lelkekben szunnyadó vezető-képesség érvényesülését s így hozzájárulhat a vezetői tulajdonságok kifejlődéséhez. Mindezek a sajátosságok – folytatta – nagyon értékessé tehetik a legfőbb cél, az egész-ember nevelése szempontjából, ha nem igényel magának az őt megilletőnél nagyobb jelentőséget és beleilleszkedik követeléseivel az értékek rendjébe.”

A testnevelési órákat az iskola tornacsarnokában, amely ebben az időben Egerben a legtagasabb és legjobban felszerelt volt, tartotta.

A sportok különféle ágait a Sportkör szakosztályaiban – torna, atlétika, úszó, kosárlabda, sí, korcsolya, céllövő, vívó, labdarúgó – gyakorolták a tagok, akik évenként és korosztályonkénti (4 korosztály) bontásban háziversenyeken mérték össze felkészültségüket mind egyéniben mind pedig csapatban. A jó eredményt elérték közül kerültek ki az iskola válogatottjai, akik helybeli, tankerületi és országos versenyeken is többségben sikerrel szerepeltek.

A továbbiakban emlékezünk azokra a versenyekre, amelyek jelezték Rédey tanár úr jó szakmai felkészültségét és szaktekintélyét. 1942 februárjában az iskola Sportköre rendezte meg a miskolci tankerület tornász csapatbajnokságát, amelyen tornászaink második helyen végeztek. 1942 márciusában a KISOK által Budapesten megrendezett országos tornászbajnokságon pedig válogatottunk a húszas mezőny első felében nyert előkelő helyezést. A csapat tagjai: Ady Géza, Fülöpp Miklós VIII., Endrényi Elemér, Kurczveil György, Pomozi Árpád VII. Oláh László V. osztályos tanulók. A tanár úr nevéhez fűződik a komoly kosárlabdajáték beindulása Egerben is. Játékosaink Oláh Elemér, Márkus József, Detky László, Wolszky Agenor, Pál Dezső VIII., Oltai József VII., Keresztes Attila VI. osztályosok az 1943/44. tanévben miskolci tankerület bajnokai lettek. Ugyancsak a tankerületi tör- és kardvívó csapatbajnokságon mind a törözőink (Wolszky Agenor, Pál Dezső, Sávoly Titusz VIII., Keresztes Attila (későbbi olimpiai csapattag) VI.), mind pedig a kardozóink (Wolszky Agenor, Pál Dezső, Sávoly Titusz VIII., Keresztes Attila VI.) a második helyet szerezték meg. Kard egyéniben 29 induló közül Wolszky Agenor a dobogó harmadik fokára állhatott fel.

A háború utáni két tanévben sportolóink csak a helybeli megmérettetéseken vetélkedhettek. Az első jó eredményt a labdarúgóink hozták, akik 1947 tavaszán Eger város ifjúsági bajnokai lettek. „A verhetetlen tizenegy” általában a következő felállásban szerepelt. Halász Pál VI., Tóth Lajos VIII., Zsuponyó Gyula VII., Bordás Béla VIII., Töröcsik István VI., Kis j. Ferenc VIII., Bódvai Vince VIII., Tuhrinszky Ferenc VII., Boros László VI., Zsélyi György VII. Játsoztak még: Nánágy Endre VII., Haffner Ferenc VI., Besznyák István V., Marczis Demeter IV. osztályosok is.

Az 1947/48 évben az újjászervezett tornászcsapat és a fiatal kardvívók tűntek ki társaik közül. A budapesti országos centenáriumi II. oszt. tornászbajnokságon csapatban versenyzőink (Gyulai György VII., Besznyák István, Hajnád Endre, Hajnád Tibor, Temesvári István VI. osztályosok) másodikok lettek. A Ciszterci Gimnáziumok Pécsi Centenáriumi Diákolimpiáján csapatban a tornászok első, a kardvívók pedig a második helyet biztosították maguknak. Kard egyéniben Kovalkovits István IV. osztályos nyakába ezüst érem került.

Ezek voltak Rédey tanár úr utolsó versenyei ciszterci diákokkal. Kívánjuk, hogy emlékét még sokáig őrizze magában!

Az iskola állami irányítás alá került. Tanár úr 1957-ig Egerben dolgozott, majd Budapesten testnevelési szakfelügyelő feladatokat látott el nyugdíjazásáig.

84 éves korában a ciszterci gimnáziummal kapcsolatban így vallott: „Büszke vagyok, hogy ebben az iskolában dolgozhattam jó tárgyi feltételek mellett, kulturált körülmények között, rendezettségben, fegyelmezettségben. Úgy érzem, mintha a ciszterciek egri gimnáziumában már működésének kezdete – 1776 – óta tanítottam volna.”

(Dr. Mikó Sándor)

Diákszövetségünk a két világháború között.

Tulajdonképpen megtévesztő a cím, mivel diákszövetségünk karitatív tevékenységéről és ezen belül elsősorban az egyetemi és főiskolai tanulmányokat folytatók – a két világháború közötti támogatásáról szeretnék néhány gondolatot közreadni., hogy ne merüljön feledésbe az, ami megtörtént.

A támogatás egyik módja: hozzájárulás az egyetemi és főiskolai kiadásokhoz (tandíjak, vizsgadíjak, menzadíjak stb.) ún. „becsületkölcsön” formájában, amit a támogatott kereső korában anyagi helyzetétől függően fizetett vissza. Ez egyéni kötelezettség, aminek teljesítéséről nincs közvetlen tudomásom, de alapos okkal feltételezem ennek megtörténtét.

A támogatás másik része szervezett formában történt oly módon, hogy a diákszövetség egri osztálya évenként bizonyos számú kollégiumi férőhely és reggeli költségeinek fedezését vállalta és döntött arról, hogy e támogatásában kiket részesítsen. Ugyanígy tettek a bajai, budai pécsi és székesfehérvári osztályok, de még különböző városok is.

Magam 1938/39– 1943/44 egyetemi és főiskolai évekről tudok közvetlen élmény alapján beszámolni.

Tehát a Ciszterci Diákszövetségnek a volt budapesti Mária Terézia laktanya Üllői u. 51. sz. alatti szárnyában kialakított Horthy Miklós Kollégiumban fenntartottak három szobás – emlékezetem szerint 25 fős – ciszterci szállást. A szobák nem egyformák voltak, a legkisebben általában a szigorlatra készülöket helyezte el a kollégium igazgatósága. A „ciszterci szobákban” a budapesti egyetemek, főiskolák szinte minden fakultása képviselve volt. Ennek következtében – a szobatársak egymásnak elmondva tanulmányi problémáikat – megvalósult a manapság annyit emlegetett „interdiszciplináris” ismeretszerzés nem lebecsülhető foka. (Kb. mindenki tudta, meddig terjed a saját ismerete és mikor kell igénybe venni a másik szaktudását.) Az évenkénti cserélődéseket figyelembe véve volt vegyész-mérnök-, gépészmérnök-, jogász-, orvostan-, állatorvostan-, bölcsész- (humán és természettudományi szakos), karnagyképző- és kürtszakos-hallgató szobatársam. Mindenki a másik szakmájából akaratlanul is tanult valamit, megbecsülte a másik tudását. A különböző ciszterci gimnáziumok egyforma színvonalon érettségiztek, de az érettségizők és a tanáraik egyénisége mégis megmutatkozott a felkészülésben. Így pl. a sok latin szakos bölcsész mellett egy leendő mezőgazdász emlékezett az „ablativus absolutus mancus”-ra.

Őt magát kis mankusznak, a bátyját – aki külső segítség nélkül megtanulva a francia nyelvet, Párizsban töltötte a szünideit – nagy mankusznak hívtuk.

Érzésem szerint a nevelés nem fejeződött be a középiskolai érettségivel, a felsőoktatású kollégiumokban tovább folytatódott, természetesen más módon. A felhasznált eszközök közül kiemelésre kívánkozik különösen kettő:

A felügyelő nevelő a kollégium egészére kiterjedően ellenőrizte a kollégiumi rend betartását (pl. az este 10 óra utáni kimaradáshoz engedélyt adott) amit mi minden felnöttek önértékünk ellenére természetesen találtuk. (A gimnáziumokban már hozzászoktunk a szünidőre kiterjedő fegyelmi szabályzathoz.) Abban az időben B. J. volt a felügyelő tanár – ma akadémikus és környezetvédelem egyik tévés személyisége. Ez természetesen nem csak a ciszterci diákszövetséghez kapcsolódott

A diákszövetségnek volt ifjúsági csoportja, amelyhez az érettségit tett, de még nem önálló keresettel rendelkező öregdiákok tartoztak. Mint egyetemista diák, magam is tagja voltam ennek a csoportnak. Ma is szükség volna ilyen csoport megszervezéséről gondolkodni, már érettségiznek az újból megindult ciszterci gimnáziumban a fiúk és lányok.

A következőkben azokról a kollégiumi ciszterci szobákban történekről írok, amelyek esetleg elősegítenék a különböző ciszterci gimnáziumokból egykor a kollégiumban lakók egymásra találását.

Már említettem a nagy és a kis „mankusz” történetét. Egy – ha jól emlékszem IX. féléves zeneművészeti kürtszakos hallgató már eljárt a Hubay (?) villában tartott hangversenyekre zenészként és Kodály Hány János szvitjében a hiba nélkül előadott kürtszóló esetében külön honoráriumot kapott

Kedvezményesen vehettünk részt az operaszakos hallgatók jelmezes főpróbáján. A szegedi operaház későbbi tagja a bariton Katona Lajos (sajnos már meghalt) látogatóként többször is énekelt a ciszterci szobában egy pécsi állatorvostan hallgató kitűnő fuvola kísérete mellett alkalmi kamara muzsikálásként, vagy szólót énekelt egy győri karnagyképzős. A háború miatt gyakran jártak „kardosan”, egyenruhában szigorlatozni. A középső „ciszter-szobában” H.J. jogász, II. osztályú futballista lakott.

Összegezésként megállapítható, hogy a két világháború között az ország és benne a kis ciszterci kollégium a fenntartó Diákszövetségekkel együtt úgy élt, ahogyan

egy veszített első világháború után a gazdasági élet és a még megmaradó íratlan erkölcsi szabályok lehetővé tettek. Ennek bizonyosságául szolgáltak:

–nem volt országos méretű pazarlás;

–senki sem botránkozott meg azon, hogy a ciszterci tanárok foltozott ruhában, talpalt cipőben tanítottak és neveltek; MEFESZ (Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szövetsége (?) Kisfaludy utcai menzáján egy heti ebédjegy ára 30 fillér volt; MATEOSZ (Magyar Teherautó Fuvarozók Szövetsége) egy kis helyiségben kereseti lehetőséget adott néhány jogásznak visszafuvar megszerzéséért.

–Ha Pestről Budára át kellett menni a hídon egy-egy előadásra, a tehetők is gyalog jártak, nem válva ki a közösségből (a Műegyetem közgazdasági előadásai részben Budán, részben Pesten voltak);

–teljesen elfogadott a téli „hóhányásért” kapott jövedelemkiegészítés (sózás és környezetszennyezés helyett);

–a társadalmi különbségek mértéke – legalább is a felsőoktatásban részesülők szintjén– nem volt olyan nagy, mint ahogyan ma elképzelnénk. (Pl. bányász- és főúri familiából származó hallgatók megőrültek egymásnak az egyetemen újra találkozva; a miniszteri rangú családokból származó hallgatók megőrültek egymásnak az egyetemen újra találkozva; a miniszteri rangú családokból származó hallgatókat nem hozta autó az előadásokra stb.)

–az egyetemeken, főiskolákon voltak megbízva tanárok a hallgatók szociális segítéseivel;

–a kötelezettségek teljesítése megelőzte a jogok érvényesülését; volt tandíj, de volt tandíjmentesség is;

–a nemzetiségi nyelvek tanulását ajánlották és lehetővé is tették az arra alkalmas karokon.

Az emlékezetnek bizonyára van nosztalgikus része, de van objektív tartalma is. Mindenképpen örülnék annak, ha valaki kiegyezné vagy helyesbítene a leírtakat.

(Tar József)

„Megtakaríthatunk” egy szótagot...

A *ciszterciták* egri gimnáziuma az 1997/98-as tanévtől teljes egészében újra rendi gimnáziumként működik. A rendtagok megjelennek a tantermekben, a folyosókon, és bizonyára látják őket az utcán is. A város lakossága megint „ciszterekről” beszél.

Helytelenül. A rend a régi időkben is méltatlankodott nevének önkényes és csúnya megrövidítése miatt. A név a rendalapítás helyének latin nevéből (Cistercium) származik. Elfogadható magyar formája: **cisztercita** vagy **ciszterci**. Tehát cisztercita szerzetes, ciszterci rend, ciszterci diák, ciszterciták gimnáziuma, Ciszterci Gimnázium. Miért csonkította meg a szót az utca nyelve? Részben a négy- és többtagú szavak rövidítésének általános szokása miatt: laboratórium – *labor*, Spanyolországba megyek – *Spanyolba* megyek. Ám nyelvész meggyőződésem szerint más oka is van.

Az *-er* végződés, bár előfordul a latinban (*pater*) és a szláv nyelvekben is, jellegzetesen germán: angol *teacher*, német *Lehrer*, holland *onderwijzer*. A hajdani német vonzás maradványa. Annak a német gondolati gyarmatosításnak a hagyatéka, amelyet – más összefüggésben – Kodály Zoltán keményen elítélt egy harcos nyelvvédő rádió-előadásában. (A *Visszatekintés* II. kötetében olvasható; címe: *Szóval kultúr* ?) Nem válik a nemzeti öntudat di-csőségére.

Ne sajnáljuk azt az egy szótagot, nem fárasztó két hanggal többet mondani. Az egykori és a mai *ciszterci* diákok mutassanak példát a város lakosságának. A rend kulturáltságra és magyarságra igyekezett oktatni bennünket, márpedig a kulturáltsághoz hozzátartozik a kulturált nyelvhasználat, a magyarsághoz pedig (és mindennél inkább!) az anyanyelv rendjének tisztelete.

(Dr. Bán Ervin)

hírek...hírek...hírek...

A GÁRDONYI CISZTERCI GIMNÁZIUM ÉLETÉBŐL

• **A GIMNÁZIUM ISKOLASZÉKI TAGJÁVÁ** nevezte ki *dr. Molnár Miklós* kórházi főorvos és *dr. Renn Oszkár* főmérnök diáktársainkat *dr. Zakar Polikárp* zirci apátúr az iskola fenntartó képviselőjeként. Munkájukhoz sok sikert kívánunk.

• **ZÁSZLÓSZENTELÉS ÉS AZ ELSŐ „CISZTERCI BALLAGÁS”** zajlott le 1998. május 16-án, sajnos záporozó esőben, de mégis bensőséges hangulatban a Gárdonyi gimnáziumban. Az iskola mintegy ezer diákja vett búcsút az érettségire készülő 248 diáktól. Az igazgató ünnepi beszéde után került sor a gimnázium új zászlájának átadására. A zászlót *dr. Kovács Endre* OCist segédpüspök, diákszövetségünk elnöke szentelte fel, majd *dr. Száva József* az MCDSZ főtitkára adta át az ifjúság képviselőinek. *Ebben a zászlóban látom megtestesülni a tanulmányi sikerekben gazdag Gárdonyi Géza Gimnázium és a ciszterci szellemiség egyesülését* – mondotta Száva József és ennek jegyében buzdította a diákokat további sikeres tanulásra és munkára. Az ünnepély után a gimnázium igazgatóságával és a ballagó osztályok osztályfőnökeivel gyümölcsöző beszélgetést folytattak a Rend és a diákszövetség képviselői.

A fehér selyemből készült zászló mindkét oldalát közepén a Ciszterci Gimnáziumok színesen hímzett címere (a régi „sapkacímer”) díszíti. Fölötte és alatta „Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium és Szakközépiskola – Eger” felírat olvasható.

A régi értesítőket lapozgatva két alkalommal is olvashatunk gimnáziumunk zászlószentelési ünnepségéről.

Az egyik 1861. május 26-án volt. Dr. Nagy Béni: Az egri főgimnázium történetében így ír erről:

„Gyűjtést indítanak díszes zászlóra, minthogy eddig kisebbszerű kereszt alatt jelentek meg a körmeneteken....A zászló nehéz selyem damasztból készült. Egyik oldalát Szt. István király képe ékesíti, amint a Bold. Szűznek felajánlja a szent koronát., – másik oldalát Szt. Alajosnak, az ifjúság védőszentjének képe. A zászló díszje még három nemzeti színű selyem szalag. A fehér alapra ráhímézték az ifjúság jelszavát: Isten és haza. A zászlórúd hegyén Magyarország érccíme áll.” Az ünnepélyen a gimnázium akkori igazgatója, Juhász Norbert tartotta az ünnepi beszédet.

A másik zászlószentelés 1927 május 15-én volt. Erre talán még a köztünk élő idősebb öregdiáktársaink is emlékeznek. A zászlószentelésről az 1926/27 évi értesítőben dr. Evetovics Kúnó A mi ünnepünk címmel számol be. Nagy ünnepség volt ez, amelyre az öregdiákok az ország minden részéből – a határokon túlról is – összejöttek. mintegy félezren. A zászlót, amely átvészelte az államosítás éveit, s amelyre mindnyájan jól emlékezünk, ma a templomban a sekrestyével szemben levő szobában láthatjuk.

- **TISZTÚJÍTÓ KÖZGYŰLÉS** volt április 18-án Pécsen. A múlt évben elhunyt dr. Kádas István ügyvezető elnök utódként *Regős Sándort*, a Budapesten lakó újságíró, a Pécsi Osztály elnökeként pedig továbbra is *dr. Arató Orbán* OCist, alelnökként *dr. Marosi Cézár* OCist ciszterci atyákat választotta meg a tagság. A közgyűlésen osztályunkat *dr. Száva József* ügyvezető elnökünk képviselte. A Pécsi Osztály létszáma 608 fő. A közgyűlésen 83 öregdiák vett részt.

- **MCDSZ ELNÖKSÉGI ÜLÉSÉN**, május 23-án, az osztályok vezetői a diákszövetségek és az iskolák 1997/98 évi eseményeiről, problémáiról tájékoztatták egymást. Az egri osztály eseményeiről rendszeresen beszámoltunk a *FEHÉR/FEKETE* híreiben. Az alábbiakban szemelvényeket közlünk a testvér osztályok beszámolóiból:

Baján minden első kedden tartja az osztály összejöveteleit, a pesti öregdiákok is évente két alkalommal tartottak találkozót. Az osztály tagdíjbevételéből a cserkészcsoportot és az iskola a szegényebb sorsú tanulói étkezését támogatják. Az iskola, amelynek neve Szent László Általános Művelődési Központ (ennek fenntartója még nem a Ciszterci Rend), szépen működik. A 8 osztályos gimnázium első és második osztályában 64 diák tanul. Biztatónak mondható az iskola szellemisége, melyet bizonyítanak az iskolai közös zárandoklat szervezése, színdarab előadása, iskolai lelkigyakorlat.

Budán az újra induló Szent Imre Gimnázium 1997. szeptemberi Veni Sancteja jelentette a legkiemelkedőbb eseményt. Ezen a vidéki osztályok Budapesten lakó tagjai is szép számmal vettek részt, együtt ünnepelve budai diáktestvérekkel. Ez év februárjában volt a tisztújító közgyűlés. A budai osztály minden hónapban tart összejövetelt, amelyen előadások is elhangzanak.

A *pécsi* osztály már több éve folyó rendezvénysorozata a Keresztény Értelmiségi Fórum, amelyen jeles bel- és külföldi előadók szólalnak meg. A minden hónap 3. péntekén tartott, és Pécsen egyedülálló előadásokat általában 200–400 résztvevő hallgatja meg. A diákszövetség lapja a VIII. évfolyamában járó *FEHÉR/FEKETE*, amely 1300 példányban jelenik meg. Színes belső részét diákjaink írják, rajzolják. A fiatalokból megalakították a *CREDIT* (Ciszterci Rend Diákjainak Ifjúsági Tagozata) elevezésű tagozatukat, amelybe eddig 42 diák (4 éve érettségizett) jelentkezett.

Székesfehérvárott az iskolával közösen „Ciszterci Előadások”-at szerveznek, amelyeket Polikárp apátúr, Kerekes Károly, Brückner Ákos, Marosy Cézár, Hardy Gilbert ciszterci atyák tartottak. Az osztály tagjai havonta rendszeresen találkoznak. A cserkészcsoportunk havonta szervez túrákat a Bakonyba, Vértesbe, Velencei-hegységbe, Balatonfelvidékre, melyre egyre gyarapodó lelkes csapat vesz részt. Az igazgató is már kétszer volt az ifjúsággal.

A *ciszterci cserkészcsoportokról* dr. Nemes Zoltán az MCDSZ elnöke számolt be. Az 5 gimnázium csapataival együtt összesen 11 cserkészcsoport tartozik a ciszterci cserkészek családjába. A nyilvántartott taglétszám 1997-ben 822 fő volt.

Az elnökség szeretné javítani az információcserét az Osztályok, az iskolák, és a Rend között, ezért az osztályok összefogásával rendszeresen (havonta vagy negyedévente) megjelenő, kb. 4 oldalas „*Ciszterci Információ*” kiadását tervezi.

- **AZ MTA LEVELEZŐ TAGJÁVÁ** választotta *Besznyák István* diáktársunkat 1998. május 4-én az Akadémikusok Gyűlése. Sok szeretettel gratulálunk és további jó munkát kívánunk!

- **A TAVASZI VÁCI** kiránduláson 38-an vettek részt a „budapesti egriek”, igaz, hogy most egy pár Egerben lakó diáktársunk is velünk volt. Egyre kedvesebbek és meghittebbek *Keszthelyi Ferenc* püspök diáktársunkkal eltöltött órák, ahol a mai gondokról és a régi diákidőkről kötetlen egyszerűséggel beszélgethettünk. Nagyon köszönjük a szíves vendéglátást és a mindig megismétlődő kedves meghívást.

Érettségi találkozót terveznek 1998-ban (II. rész)

63 éve – 1935-ban – végzetek (Baghy Osvát osztálya) július 7-én Egerben tartja érettségi találkozóját.
Találkozó 10-kor a templom előtt.– Szervező: Pálincás Miklós (Bp., tel.: 298 0197)

H A L O T T A I N K

In memoriam dr. Kocsis Ferenc

(1921 – 1998)

Egy nagyon kedves osztálytárssal, értékes, igaz emberrel lett kevesebb ismét gimnáziumunk 1941-ben végzett diákjainak sora. Ez év március 18-án elhunyt Egerben dr. Kocsis Ferenc pápai prelátus, ny. teológiai tanár.

Az ország keleti szegletében, Ajak községben született, innen járt be hat éven át a kisvárdai gimnáziumba. 1938 őszén jött át, mint papnövendék, a mi iskolánkba. és végezte velünk a VII-VIII. osztályt. Mi a Szent Bernát gimnáziumban az első évtől minden iskolai napon kaptunk latin tanítást, így ugyancsak nagyot néztünk, amikor a latin különbözeti vizsgával hozzánk került Kocsis Feri szerény komolysággal, de magabiztosan fordította már az első órán Horatius meg Tacitus klasszikus sorait. Azonnal ő lett az osztály legjobb latinistája, de ez a tény sohasem tette elbizakodottá, hanem fokozott szívességgel, örömmel segített mindig, ha egy különlegesen nehéz szöveg fordításával kerestük meg. Segített később is, ahol tudott, és amit tett, azt mindig szerényen, örömmel, biztató, együtt érző szívvel tette.

Teológiai tanulmányait a budapesti Központi Szeminárium növendékeként végezte, és ugyancsak Budapesten doktorált teológiából. 1946-ban szentelték pappá, majd mintegy húsz éven át végzett különböző plébániákon lelkes munkát. 1965–1988 között Egerben a Hittudományi Főiskola tanára. Munkásságához fűződik, hogy magyar nyelvre fordította – és így adta elő – a teljes latin nyelvű dogmatikai könyvet. 1988 –1994 között az egri Maklári úti Jézus Szíve plébánia vezetésével bízta meg az egyházmegye főpásztora. Plébánosi tevékenysége mellett az ő fáradtságot nem ismerő működéséhez fűződik a megbí-

zatása kezdetén még befejezetlen plébániatemplom teljes felépítése és berendezése.

1994-ben megromlott egészségi állapota már meggátolta a rendszeres lelkipásztori munkában, így nyugalomba vonult. Egerben maradt és továbbra is örömmel végzett a szeminárium számára fordítói munkát latin és görög szövegekből. Így kevéssel elhunyt előtt fordította le az egri szeminárium alapító oklevelét.

Egyre súlyosbodó betegállapota már évek óta meggátolta abban, hogy kijárjon otthonából, így annál nagyobb volt az egykori osztálytársak öröme, amikor 1996 májusában váratlanul mégis eljött az 55. éves érettségi találkozókra és koncelebrálta a diákmisét Tádé atyával.

1998-ban már válságosra fordult egészségi állapota és ez év március 18-án az Úr akarata elszóltotta körünkből. Az egykori plébániájához tartozó egri Rozália temetőben helyezték örök nyugalomra. Az akkori napok óta borús, szokatlanul hideg márciusi időjárás temetése napjára váratlan felmelegedett, meleg napfény vette körül a sírja előtt állókat, mintegy utalva rá, hogy akinek fáradt földi maradványait ott sírba helyezték, egész életében a szeretetet, megértést és a mások baján való derűs segítséget igyekezett adni felebarátainak.

Kedves-kedves Osztálytársunk, Feri, ne feledkezz meg rólunk, amikor egy klasszikus latin szöveg fordításánál sokkal nagyobb feladat előtt állunk majd. Te ott vagy már – hisszük – az Úr közelében, ezért kérünk, járj közbe értünk, hogy egykor mi is derűs lélekkel, igaz emberi emléket hagyva kövessük Teremtőnk akaratát!

(Dr. Hibay György)

Lázár Dezső Kelemen OCist, zirci plébános életének 65. évében május 12-én, halt meg. Kelemen atya Erdélyben született, a Ciszterci Rendbe 1953-ban lépett. Áldozópappá 1958-ban szentelték. A győri egyházmegyében teljesített lelkipásztori szolgálatot, majd 1991-től zirci plébános. Május 16-án temették a Zirci temető Ciszterciek Sírkertjébe.

Diáktársaink, akiknek halálhíréről értesültünk:

Szász Ernő (1939) – Eger,

Almási (Schwarckopf) Imre (1951) – Eger,

Márkus György (1941) – Miskolc,

Reskovits Miklós (1954) – Eger;

Dr. Ráduly Barnabás (1937) – Eger,

Keller Gyula (1935) – Budapest,

Pápai András (1933) – Eger

Requiescant in pace!

Ha közölnivalód lenne, légy szíves írd meg vagy telefonáljál Wolsky Agenor, 3300 Eger, Kertész u.34. tel.:(36) 317 420 ill. Oláh Gyula, 1114 Budapest, Bartók Béla út 25.III.5/A. tel.:(1) 386 2295 – címére.

Az Egri FEHÉR/FEKETE '98. Te Deum-i számát Oláh Gyula állította össze